

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสุจริต ทั้งนี้สาระในแต่ละตอนมีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย และตอนที่ 4 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่กรอบแนวคิดการวิจัย รายละเอียดแต่ละตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

สาระสำคัญของตอนนี้นำเสนอเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความหมายการบริหาร 2) ความหมายการบริหารสถานศึกษา 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดมีดังนี้

ความหมายการบริหาร

การบริหารเป็นสิ่งจำเป็นในหมู่สัตว์สังคม เชื่อกันว่า การบริหารเกิดขึ้นตั้งแต่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมารวมกันเป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จำเป็นต้องจัดระบบต่าง ๆ ขึ้น มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดและตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมซึ่งไม่เหมือนกัน (ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542 : 1) โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ดังนี้

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542 : 6) อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ให้นิยามของคำว่า การบริหารไว้ดังนี้ การบริหารคือ การที่มีคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันทำงาน กลุ่มคนต้องมาร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยความสัมพันธ์ มีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ใช้ทรัพยากรอย่างและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ วัตถุประสงค์ต้องรับรู้ร่วมกัน เห็นตรงกันหมด

ทรงศักดิ์ ดวงจันทร์ (2552 : 27) ได้ให้นิยามของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่เน้นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งองค์กร คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรซึ่งมีลักษณะเด่นที่เป็นสากล คือ การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ใช้ทรัพยากรทางการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน มีลักษณะการดำเนินการทางสังคมร่วมกันระหว่าง 2 คนขึ้นไป โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจ เพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมี

เหตุผลมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การบริหารไม่มีตัวตนแต่มีอิทธิพลต่อความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทาง ดังนี้

1. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา

2. ทางหน้าที่เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

3. ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องร่วมทำปฏิริยาซึ่งกันและกัน

นัยนา เจริญผล (2552 : 12) ได้ให้ความหมายของ การบริหารว่า การบริหารหมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุ การจัดการมาดำเนินการในรูปลักษณะของกิจการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

ดัสกรณี เพชรดี (2551 : 11) ได้ให้ความหมายของ การบริหารว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารใช้ทักษะการบริหารที่ใช้ศาสตร์และศิลป์มาประกอบการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยความร่วมมือของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือร่วมใจกัน โดยอาศัยความรู้และทฤษฎี เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการที่ดี

จากที่มีผู้ให้ความหมายของการบริหารมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมารวมกันเป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ใช้ทักษะการบริหารที่ใช้ศาสตร์และศิลป์มาประกอบการบริหาร ใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการที่ดี มาดำเนินการในรูปลักษณะของกิจการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

ความหมายการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา มีนักวิชาการให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

ภาวิดา ธาราศิริสุทธิ (2542 : 6) อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ให้นิยามของคำว่า การบริหารไว้ดังนี้ คำว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้ค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร

ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

จิตณรงค์ ขดภูเขียว (2551 : 5 อ้างถึงใน ทรงศักดิ์ ดวงจันทร์, 2552 : 29) ได้ให้นิยามของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกในสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยบุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ทรงศักดิ์ ดวงจันทร์ (2552 : 30) ได้ให้นิยามของ การบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการศึกษา ร่วมมือกันปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เพื่อให้การกิจนั้นบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันตามความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ในเบื้องต้น

สามารถ อภิสิทธิ์ (2553 : 36) ได้ให้นิยามของการบริหารการศึกษาว่า การบริหารสถานศึกษาหมายถึง การบริหารของกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาเกิดสัมฤทธิ์ผล มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน บริหารงานอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ดัสกรณ์ เพชรดี (2551 : 14) ได้ให้นิยามของการบริหารสถานศึกษา ว่าหมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลาย ๆ คนร่วมมือกันพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านนับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม ค่านิยม ตรงกับความต้องการทางสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลที่พัฒนาไปตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

จากที่มีผู้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษามาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารของกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย ส่วนสำคัญได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน บริหารงานอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ

ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันตามความต้องการของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ในเบื้องต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สามารถ อภิสิทธิ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และ เขต 2 ศึกษาความถูกต้องตามแนวคิด ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 134 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ประเมินมาตรวัดควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 ด้าน 6 หลัก 68 รายการ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 6 หลัก 20 รายการ เช่น จัดระบบโครงสร้าง เกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) 2) การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 6 หลัก 17 รายการ เช่น ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานวิชาชีพ 3) การบริหารงานงบประมาณประกอบด้วย 6 หลัก 16 รายการ เช่น ตรวจสอบ กำกับ ติดตาม การจัดทำบัญชี เอกสารการเงินพัสดุ ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน 4) การบริหารงานทั่วไปประกอบด้วย 6 หลัก 15 รายการ เช่น ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อย ภาคเรียนละ 2 ครั้ง จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง แนวทางทั้งหมดมีความถูกต้องตามแนวคิด มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

นัยนา เจริญผล (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามประเภทการจัดการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารการศึกษาจากจำนวนประชากรเลือกมาทั้งหมด 48 คน และครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ประเภทและขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการ

กลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าสถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบใช้ค่าสถิติที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความรับผิดชอบ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วม 2) ผลการเปรียบเทียบ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามประเภทของสถานศึกษาระหว่างกลุ่มวิทยาลัยเทคนิค อาชีวศึกษากับกลุ่มวิทยาลัยการอาชีพ สารพัดช่าง เกษตรฯ โดยรวมพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านหลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดัสกรณี เพชรดี (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี 2) เปรียบเทียบการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการใช้หลักธรรมาภิบาลในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารจำนวน

27 คน ครูผู้สอนจำนวน 318 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 27 คน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ปีการศึกษา 2550 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 การวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบใช้ค่าสถิติ (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ด้วยการทดสอบเอฟ (F-test) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheff's Method) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ที่มีวุฒิการศึกษา และความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีวุฒิการศึกษาดำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แตกต่างกับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมาภิบาลระดับปานกลางแตกต่างกับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมาภิบาลระดับมาก ส่วนผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ที่มีเพศ ตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและการใช้หลักธรรมาภิบาลในชีวิตประจำวันแตกต่างกันมีทัศนะต่อการบริหาร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ธนตร มีรัตน์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษา 114 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงและครูผู้สอน 313 คน เลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษามีค่าความเที่ยงเท่ากันทั้งฉบับ 0.98 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสังคมศาสตร์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าทีแบบอิสระ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของ

เซฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารทุกขนาดโรงเรียน อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านนิติธรรมและด้านหลักคุณธรรมในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการใช้หลักนิติธรรมบริหารโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เฉพาะด้านหลักคุณธรรมและด้านหลักการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ 3) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในทุกขนาดโรงเรียน อยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

สาระสำคัญของตอนนี้นำเสนอเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความหมายของธรรมาภิบาล 2) องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดมีดังนี้

ความหมายของธรรมาภิบาล (Good Governance)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยาม ของคำว่า Good Governance หรือธรรมาภิบาล ไว้ ดังนี้

ธรรมาภิบาล ซึ่งตรงกับคำว่า “Good Governance” ในภาษาอังกฤษ เป็นแนวคิดที่ถือได้ว่าเป็นมิติของกระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ของการบริหารภาครัฐซึ่งมีจุดเริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980^{*} (ราว ค.ศ. 1989) กระทั่งว่าได้กลายมาเป็นกระแสแนวคิดหลักที่ใช้ในแวดวงการบริหารรัฐกิจที่แพร่หลายกระจายไปในหลายๆประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2554 : 27)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ธรรมาภิบาล เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต คือ ธรรม กับ อภิบาล ความหมายตาม ให้คำ นิยามไว้ดังนี้

ธรรม : คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักประเพณีปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความถูกต้อง ความยุติธรรม กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย สิ่งทั้ง หลาย สิ่งของ

อภิบาล : บำรุงรักษา ปกครอง ปกป้อง หรือคุ้มครอง

ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงมีความหมายตามนัยนี้ว่า “วิธีการปกครองที่ไปสู่ความดีงามที่ ยั่งยืน อันได้แก่ ความรุ่งเรืองและความผาสุกของปวงชนทั้งปวง”

คุณดาว จิตไส (2554 : 19) ธรรมาภิบาล หมายถึง การสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และกระตุ้นและเปิด

โอกาส ให้ทุกฝ่าย ทุกระดับ ร่วมกันพัฒนาประเทศ และสามารถตรวจสอบได้ อันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

จอย ทองหล่อมณี (2555 : 91) ธรรมาภิบาล หมายถึง แนวความคิด หลักการพื้นฐาน และวิธีการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานโดยยึดถือระบบคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแนวทางในการจัดการ และการควบคุมดูแลการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม

ธนภรณ์ บัวคำภา (2553 : 37) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมภาครัฐ สังคม เอกชนภาคประชาชนได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยผ่านการมีระบบการเมืองและระบบราชการที่โปร่งใส มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบการทำงานได้

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2554 : 35) ได้ให้ความหมายของ ธรรมาภิบาลว่า หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องดีงามของหน่วยงาน

บุษบา สีนสมบุญ (2553 : 147) ได้ให้ความหมายของ ธรรมาภิบาล ว่า หมายถึง กระบวนการ ปกครองบริหารที่อาศัยปรัชญา หลักการที่ถูกต้อง เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคมและนำมาซึ่งความเจริญในด้านต่าง ๆ

สุเมธ แสงนิมนวล (2552 : 26) ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาล มาจากคำว่า ธรรมะ บวกกับอภิบาล แปลว่าการดูแลปกครองโดยใช้ธรรมะเป็นเครื่องช่วยในการบริหารจัดการ

พิศมัย หมกทอง (2554 : 38) ได้ให้ความหมายของ ธรรมาภิบาล ว่า หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาประเทศโดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ 3 ส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

นพพล ทรัพย์คง (2555 : 35) ได้ให้ความหมายของ ธรรมาภิบาล ว่า หมายถึง การบริหารงาน หรือการปกครองภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ให้บังเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีความชอบธรรมทั้งฝ่ายผู้บริหารและประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ

จากที่มีผู้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองโดยใช้หลักธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการปกครองภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และการควบคุมดูแลการดำเนินการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรหรือสถานศึกษาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกรอบ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทาง หรือวิธีปฏิบัติ ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้รวบรวมและสรุปองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักธรรมาภิบาลที่นักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ เพื่อนำมากรอบในการศึกษาวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

โกวิท พวงงาม (2552 : 427-428) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักจำเป็นในการ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ไว้ดังนี้

หลักที่ 1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม จึงต้องมีการปรับปรุงทบทวนแก้ไขเผยแพร่เสมอ

หลักที่ 2 หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างแก่สังคมและสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อสร้างความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริต

หลักที่ 3 หลักความโปร่งใส ได้แก่ การปรับปรุงกลไกในการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและเข้าใจง่าย

หลักที่ 4 หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ

หลักที่ 5 หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ปัญหาของบ้านเมือง และมุ่งมั่นแก้ปัญหา รวมถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

หลักที่ 6 หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเกิดประโยชน์สูงสุด มีความคุ้มค่า

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2545 : 9 อ้างถึงใน จอย ทองหล่อมณี, 2555 : 93-94) ได้ให้หลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านี้ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน

พัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไป ตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาการทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืนองค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (United Nations Development Program-UNDP) (อ้างถึงใน จอย ทองหล่อมณี, 2555 : 93-94) ในส่วนของ UNDP เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญกับเรื่องของธรรมาภิบาลในระดับประเทศเป็นอย่างมาก โดยมีความมุ่งหวังว่าธรรมาภิบาลจะนำมาซึ่งการพัฒนาของประเทศในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับคนยากจนและสตรี ก่อให้เกิดความยั่งยืนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สร้างโอกาสที่ดีขึ้นให้กับประชาชนทั้งในด้านการงานและชีวิตความเป็นอยู่ UNDP ได้แบ่งธรรมาภิบาลออกเป็น 9 มิติ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วม (Participation) คนทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงควรมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจ จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมผ่านกลุ่มหรือสถาบันที่สังกัดก็ได้ การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมและการพูดในที่สาธารณะ รวมทั้งจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมที่สามารถเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

2) ระเบียบของกฎหมาย (Rule of Law) กรอบของกฎหมายจะต้องยุติธรรมและมีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกัน

3) ความโปร่งใส (Transparency) ประชาชนที่เกี่ยวข้องจะต้องสามารถเข้าถึงกระบวนการ สถาบัน และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องได้ จะต้องมีการจัดหาข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจและสามารถติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐได้

4) การตอบสนอง (Responsiveness) สถาบันและกระบวนการต่าง ๆ จะต้องพยายามที่จะให้บริการกับประชาชนที่ต้องการทุกคน

5) การอยู่บนพื้นฐานของความเห็นร่วมกัน (Consensus Orientation) ธรรมเนียมปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถหาข้อสรุปที่คนส่วนใหญ่เห็นร่วมกันจากความคิดเห็นหรือผลประโยชน์ที่หลากหลายแตกต่างกันได้

6) ความเสมอภาค (Equity) คนทุกคนทั้งชายและหญิงมีโอกาสดีที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นหรือรักษาไว้ซึ่งสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตน

7) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) คือ การที่กระบวนการหรือสถาบันในสังคมสามารถปฏิบัติงานได้ผลตามความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

8) ความรับผิดชอบในผลงาน (Accountability) ผู้ที่ตัดสินใจของภาครัฐบาลภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชน และสถาบันที่มีส่วนได้เสีย อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบดังกล่าวนี้ย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทองค์กรและขึ้นอยู่กับว่าการตัดสินใจนั้นเป็นเรื่องภายในหรือภายนอกองค์กร

9) วิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) ผู้นำและสาธารณชนมีภาพในอนาคตที่กว้าง เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งสิ่งที่จะต้องดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาตามภาพที่ได้มองไว้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานของความเข้าใจในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมที่สลับซับซ้อน มิฉะนั้นขึ้นมาเนื่องจากเป็นที่เชื่อว่าธรรมเนียมปฏิบัติจะเกิดขึ้นได้และยั่งยืนนั้น จะต้องมีการดำเนินการและวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวควบคู่กันไป

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (ธนภรณ์ บัวคำภา, 2553 : 38) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ว่าหลักธรรมาภิบาลจะต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย และกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4. หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแสดงความเห็น การได้สวนสาธารณะประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2542 (อ้างถึงใน พิศสมัย หมกทอง, 2554 : 40) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลว่า หลักธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใสและตรวจสอบได้ และ ได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่าง ๆ

2. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่รัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

3. หลักความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

4. หลักความคุ้มค่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมถึงการประหยัดงบประมาณ

5. หลักการมีส่วนร่วม ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่าง ๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ได้รับผลกระทบ จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

6. หลักคุณธรรม หมายถึง การร้องเรียน หรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์การลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการ และใช้ทรัพยากรชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

กระทรวงมหาดไทย (2545, อ้างถึงใน จุฑาภา จิตใส, 2554 : 28-29) องค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย มี 11 องค์ประกอบคือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริหารประชาชน

2. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศน์ และทรัพยากรธรรมชาติ

3. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะขอดูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินงานที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5. ส่งเสริมความเป็นธรรม และความเสมอภาค (Egoity) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

6. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจะต้องรับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้ และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้หน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

7. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

8. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

9. การดำเนินงานตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of law) พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มกฎหมายให้มีความทันสมัยเป็นธรรม

10. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญ ในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11. เป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างให้องค์กรท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินงานแทน

ชลธิชา ลิ้มสกุลศิริรัตน์ (2551 : 35-36) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หมายถึง ขบวนการหรือขั้นตอนในการทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่จัดขึ้นในสถาบันฯ เริ่มจากงานในหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคน งานที่ได้รับคำสั่งให้ทำ หรืองานที่ร่วมกันทำจะต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ดังนี้

1. หลักนิติธรรม เคารพ และปฏิบัติตามกติกา ระเบียบแบบแผนและกฎหมายต่าง ๆ โดยไม่ละเมิดอย่างตั้งใจหรือจงใจหลีกเลี่ยงหรือไม่ตั้งใจเพราะไม่รู้ ฉะนั้นถ้าไม่แน่ใจต้องศึกษาก่อนว่าจะผิดหลักนิติธรรมหรือไม่ก่อนที่จะทำลงไป

2. หลักคุณธรรม ในหลายแง่มุม เช่น เมตตาธรรม คือความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข จริยธรรม ทำอะไรให้ถูกต้องครบถ้วนทุกขั้นตอน กตัญญูกตเวทิตา การรู้จักบุญคุณและกตัญญูตอบแทนคุณ หิริโอตตัปปะ การรู้จักละอายและเกรงกลัวต่อการทำความชั่วทุกชนิด โดยการมีคุณธรรมจะช่วยยกคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้นเป็นที่ยกย่องของคนทั่วไป

3. ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกเรื่องราวในการทำงานตามภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ตอบข้อสงสัยได้ชัดเจนทุกคำถาม

4. การมีส่วนร่วม พึงระลึกไว้ว่าตนเองเป็นสมาชิกของสถาบันฯนอกเหนือจากงานในหน้าที่แล้ว กิจกรรมอื่นที่มีผลต่อสถาบันฯจะต้องร่วมมือกันทำ อะไรที่มีต้องทักท้วง

5. ร่วมรับผิดชอบต่อผลงานที่ทำเอง ทำโดยกลุ่ม ทำในนามสถาบันฯ ถ้าคืออยู่แล้วได้ดียิ่งขึ้น ถ้าผิดพลาดบกพร่องต้องช่วยกันแก้ไข เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อผลงานให้มากที่สุด

6. ความคุ้มค่า ทั้งในแง่ปหรณนามธรรมที่สัมผัสจับต้องมองเห็นได้หรือรู้สึก คุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า ถ้าทำตามหลักข้างต้นทั้ง 5 มาครบถ้วนแล้วเมื่อพิจารณาถึงหลักความคุ้มค่าแล้ว ไม่ผ่าน ก็ควรทบทวนปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อผลงานให้มากที่สุด

จากการศึกษาคำนิยามของนักวิจัยในเรื่องของหลักธรรมาภิบาลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าธรรมาภิบาล ในความหมายของทั้งนักวิชาการศึกษา หน่วยงานรัฐและเอกชน จะมี หลักการที่สอดคล้องกันในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดีเพื่อพัฒนาองค์การให้มีคุณภาพอย่าง ต่อเนื่อง โดยแนวคิดข้างต้นอาจกำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลได้ 6 ประการ คือ

หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ พันธมัยมีความเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การ ดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใสและตรวจสอบได้และ ประชาชน ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง

หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้ ยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อม กัน เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการ ธรรมาภิบาลในเรื่องความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การปรับปรุงกลไกในการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและเข้าใจง่าย มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีกระบวนการให้ประชาชน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ ในเรื่องของผลจากโครงการต่าง ๆ และเสนอ ความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ ความพึงพอใจของผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง และการแสดงประชามติหรืออื่น ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

หลักความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความ สำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ปัญหาของบ้านเมือง และมุ่งมั่นแก้ปัญหา คุณภาพ ของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิบัติงาน การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาตลอดจน เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่ยอมรับผลจากการกระทำของตน

หลักความคุ้มค่า (Utility) หมายถึง การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำนวน จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม สร้างความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมี

ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมถึงการประหยัดงบประมาณ โดยการรณรงค์ให้มีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์

ในปัจจุบันสำหรับการจัดทำเกณฑ์เพื่อการจัดการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลัก ธรรมชาติของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้น ได้ยึดหลักธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบของ เกณฑ์ โดยวิเคราะห์หลักธรรมชาติ (Good Governance Rating) ร่วมระหว่าง 1) หลักการกำกับ ดูแลองค์การที่ดีซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. ส่งเสริม เช่น นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดีเครื่องมือเกณฑ์ คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) 2) หลักกฎหมายและแนวคิดการกำกับดูแลในประเทศ ไทย เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 พระราช กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รวมทั้งแนวทาง Corporate Governance ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3) หลักธรรมชาติของต่างประเทศ ได้แก่ World Bank, UNESCAP, UNDP, OECD 4) หลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ได้แก่ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ แนวคิดทางรัฐศาสตร์ แนวคิดทาง กฎหมายปกครอง เป็นต้น เมื่อวิเคราะห์จตุรร่วมปัจจัยต่าง ๆ แล้ว ได้จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ พิจารณาจนได้ข้อสรุปว่า หลักธรรมชาติของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating) ที่เหมาะสมจะนำมาปรับใช้ในภาครัฐมี 10 องค์ประกอบ (คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแล องค์การภาครัฐตามหลักธรรมชาติของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating, 2552 : 8-9) ดังนี้

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยาม ของคำว่า หลักประสิทธิผล (Effectiveness) ไว้ ดังนี้

นฤมล บุญทิพย์ (2553 : 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง สภาพ ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดเอาไว้ สามารถปรับตัวและพัฒนาให้ประสบ ผลสำเร็จยิ่งขึ้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 114 อ้างถึงใน โสภนา วงษ์นาคเพ็ชร, 2553 : 66) กล่าว ว่า ประสิทธิภาพ คือ การวัดผลการทำงานขององค์กรนั้นว่าการทำงานได้ปริมาณมากน้อยแค่ไหน คุณภาพงานดีมากน้อยแค่ไหน

Hoy and Mikel (2001 : 275 อ้างถึงใน อาทิตยา ศกุนะสิงห์, 2552 : 28) ได้ให้ ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพว่า หมายถึง การบรรลุเป้าหมายและความสามารถในการจัดหา ทรัพยากรมาใช้ในระบบองค์กรเรียกว่า Goal and System – Resource Model of Effectiveness

อาทิตยา ศกุนะสิงห์ (2552 : 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทั้งในด้าน คุณภาพและปริมาณ รวมไปถึงความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กรด้วย

อัญญรัตน์ คลีเกสร (2554 : 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์กรหรือระดับความสามารถของการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

กาญจนา อิ่มใจจิตต์ (2554 : 73) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ คือ เป็นการวัดผลผลิต (output) ของงาน ซึ่งถือว่าบรรลุเป้าหมาย (Goal accomplishment) ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณของทรัพยากรที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ใช้ในกระบวนการ แต่จะคำนึงถึงการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยคำนึงความสามารถเป้าหมาย (Goal) ที่วางไว้

พรสุณี หงส์ลอย (2550 : 35-36) ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการ ดำเนินการ การจัดการและการปรับตัวขององค์กรในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทั้งด้าน ปริมาณและคุณภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนดทั้งนี้ในระบบของสถานศึกษาซึ่งเป็นการพัฒนาคน จึงมี ความหมายรวมถึงความพึงพอใจด้านพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน

สมบุญ วงศ์เจริญ (2552 : 16) ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาผลของการ ทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลัก

กนกวรรณ อินทร์น้อย (2553 : 37) ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จของผลการ ปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้วยการสนับสนุนร่วมมือกันระหว่าง สมาชิกเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างสูงสุดแก่องค์กร

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 30 อ้างถึงใน เสริมพงษ์ ธิบลิบ, 2552 : 49) ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จในการที่สามารถดำเนินการก้าวหน้าไป และสามารถบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ องค์กรตั้งไว้

กาญจนา อาทิตยา (2554 : 48) ประสิทธิภาพ หมายถึง ประสิทธิภาพที่เกิดจากการ บริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถในการจูงใจ ระดมทรัพยากรจาก สิ่งแวดล้อมมาสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชา ร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้ง ไว้โดยใช้เกณฑ์การวัดประสิทธิผลวัดจากผลการปฏิบัติงาน

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักประสิทธิผล (Effectiveness) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ ว่า หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร ตาม

เป้าหมายที่กำหนดทั้งนี้ในระบบของสถานศึกษาซึ่งเป็นการพัฒนาคน และในการปรับตัวเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์กำหนดไว้ ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency)

ในเรื่องของประสิทธิภาพในการทำงานนั้น ถ้าพิจารณาจากแนวความคิดทฤษฎีต่างๆ ในการทำงานคือเมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดีก็จะถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานและถ้าผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็จะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ดังนั้นประสิทธิภาพในการทำงานนั้น จึงมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยาม ของคำว่า หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) ไว้ ดังนี้

Dunn (2001 อ้างถึงในสิริรัชชา วงศ์ประทุม, 2553 : 13 -14) หลักประสิทธิภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลกับความพยายามโดยวัดจากกำลังงานหรือความพยายาม (Effort) ที่ใช้ไปในการกระทำอย่างใด อย่างหนึ่งในระดับของประสิทธิผลระดับนั้น โดยประสิทธิภาพเป็นเรื่องของหลักเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งนิยามวัดออกมาในรูปค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน (Monetary Cost) ดังนั้นนโยบายที่มีประสิทธิภาพ คือนโยบายที่ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

Herbert A. Simon (1960 : 180-181 อ้างถึงใน ไพลิน นาพันธุ์, 2550 : 19) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า ถ้าพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้าในกรณีถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์การของภาครัฐบอกความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย

ชำเลื่อง พุฒพรหม (2545 : 11 อ้างถึงใน ไพลิน นาพันธุ์, 2550 : 21) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า ความสามารถของบุคลากร องค์กร เครื่องอำนวยความสะดวก การปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งมุ่งผลผลิตผลลัพธ์โดยสัดส่วนกับความพยายามที่ลงทุนไปก่อนหน้านี้

ไพลิน นาพันธุ์ (2550 : 24) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพคือความสามารถในการทำงานได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างประหยัด มีความรวดเร็ว สูญเสียน้อยที่สุด และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 17 อ้างถึงใน รฐปนพรรษ ฤกษ์เปลี่ยน, 2548 : 37) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัด และได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าประสิทธิภาพนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรที่ดี วัสดุอุปกรณ์ที่ดีและเพียงพอ รวมทั้งระบบการบริหารจัดการที่คล่องตัวและการกำกับดูแลที่ดี

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 253 อ้างถึงใน รูปนพพรษ ฤกษ์เปลี่ยน, 2548 : 37) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไรแค่ไหน ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์กร

จอย ทองกล่อมสี (2555 : 93-94) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การที่กระบวนการหรือสถาบันในสังคมสามารถปฏิบัติงานได้ผลตามความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถของบุคลากร หน่วยงานในการปฏิบัติงานที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ

3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักการตอบสนอง (Responsiveness) ไว้ ดังนี้

จอย ทองกล่อมสี (2555 : 94) กล่าวว่า หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การที่สถาบันและกระบวนการต่าง ๆ จะต้องพยายามที่จะให้บริการกับประชาชนที่ต้องการทุกคน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของ หลักการตอบสนอง (Responsiveness) ว่าหมายถึง การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวังความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักการตอบสนอง (Responsiveness) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในเรื่องของการให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลา ที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึง ตอบสนองตามความคาดหวัง ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักการรับผิดชอบ (Accountability) ไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของหลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) ว่าหมายถึง การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

โกวิท พวงงาม (2552 : 427-428) กล่าวว่า หลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ปัญหาของบ้านเมือง และมุ่งมั่นแก้ปัญหา รวมถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

ธนภรณ์ บัวคำภา (2553 : 38) กล่าวว่า หลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2542 (อ้างถึงใน พิศมัย หมกทอง, 2554 : 40) กล่าวว่า หลักภาระรับผิดชอบ หมายถึง การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ

กระทรวงมหาดไทย (2545, อ้างถึงใน ดุจดาว จิตใส, 2554 : 28-29) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบ (Accountability) ว่าหมายถึงการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญ ในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ปัญหาของบ้านเมือง และมุ่งมั่นแก้ปัญหา คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5. หลักความโปร่งใส (Transparency)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักความโปร่งใส (Transparency) ไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของ หลักความโปร่งใส (Transparency) ว่าหมายถึง กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอื่นไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักการมีส่วนร่วม (Participation) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การปรับปรุงกลไกในการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและเข้าใจง่าย มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของ หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าหมายถึง การที่กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักการมีส่วนร่วม (Participation) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ ในเรื่องของผลจากโครงการต่าง ๆ และเสนอ ความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การได้ส่วนสาธารณะ การประชาพิจารณา ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการแสดงประชามติหรืออื่น ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของ หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ว่าหมายถึง การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลางให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชนดำเนินการแทนโดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการ

ให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากผู้บริหาร ในเรื่องของการตัดสินใจต่าง ๆ ครู นักเรียน และชุมชน โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพที่พอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของสถานศึกษา

8. หลักนิติธรรม (Rule of Law)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและค่านิยมของคำว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) ไว้ ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (อ้างถึงใน ธนภรณ์ บัวคำภา, 2553 : 38) ได้ให้นิยามของหลักนิติธรรม ว่า หมายถึง การตรากฎหมาย และกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2542 (กพร.) (อ้างถึงใน พิศสมัย หมกทอง, 2554 : 40) ได้ให้นิยามของหลักนิติธรรม ว่าหมายถึง กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้และ ได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ(กพร.) (2552 : 9) ได้ให้นิยามของหลักนิติธรรม ว่าหมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ชลธิชา ลีมสกุลศิริรัตน์ (2551 : 35-36) ได้ให้นิยามว่าหมายถึง การเคารพ และปฏิบัติตามกติกา ระเบียบแบบแผนและกฎหมายต่าง ๆ โดยไม่ละเมิดอย่างตั้งใจหรือจงใจหลีกเลี่ยงหรือไม่ตั้งใจเพราะไม่รู้ ฉะนั้นถ้าไม่แน่ใจต้องศึกษาก่อนว่าจะผิดหลักนิติธรรมหรือไม่ก่อนที่จะทำลงไป

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักนิติธรรม (Rule of Law) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการยึดถือกฎระเบียบ ด้วยความเป็นธรรมบังคับใช้อย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากร ในสถานศึกษา โดยการดำเนินงานต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้

9. หลักความเสมอภาค (Equity)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักความเสมอภาค (Equity) ไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของหลักความเสมอภาค (Equity) ว่าหมายถึง การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาการฝึกอบรม

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักความเสมอภาค (Equity) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented)

มีนักวิชาการและองค์กรทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายและคำนิยามของคำว่า หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) ไว้ ดังนี้

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2558 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของ ฉันทามติ (Consensus) ว่า หมายถึง ความรู้สึกร่วมกัน (feel together) โดยพจนานุกรมฉบับ Merriam-Webster's ให้ความหมายฉันทามติไว้ว่าเป็นข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ (unanimity) หัวใจของฉันทามติมีสาระสำคัญอยู่ที่การประนีประนอมระหว่างกัน และจัดกระบวนการให้คนในสังคมหรือชุมชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เป้าหมายของฉันทามติมีเพื่อเป็นเครื่องรับประกันว่าสมาชิกทุกคนในชุมชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและหาข้อตกลงร่วมกันได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552 : 9) ได้ให้นิยามของหลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) ว่าหมายถึง การหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับ

ประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

จากที่มีผู้ให้ความหมายของหลักร่วมกันฉันทามติ (Consensus Oriented) มาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักร่วมกันฉันทามติ (Consensus Oriented) หมายถึง ข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ โดยที่ทุกคนในชุมชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและหาข้อตกลงร่วมกันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาล

งานวิจัยเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาล ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

นพพล ทรัพย์คง (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ศึกษาความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรที่อยู่จำพรรษาภายในวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทราเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระภิกษุสามเณรภายในวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 191 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการบริหารกิจการภายในตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมและด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) การบริหารจัดการภายในของวัดตามหลักธรรมาภิบาลพบว่าพระภิกษุสามเณรภายในวัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมและด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าพระภิกษุสามเณรภายในวัดมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมและด้านความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระปิยวัฒน์ ปิยสีโล (จักร์แต) (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรและประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรและประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของเทศบาลเมืองแพร่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่บุคลากรและประชาชน บุคลากรจำนวน 201 คนในเทศบาลเมืองแพร่ และประชาชน 377 คนภายในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแพร่ ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม บุคลากรส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.3 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีตำแหน่งกองการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.8 มีประสบการณ์ทำงาน 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.9 และมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 65.2 2) ความคิดเห็นของบุคลากรและประชาชนที่มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประชาชน พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 3) การบริหารจัดการของเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า บุคลากรและประชาชน มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า หลักความรับผิดชอบมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน, หลักคุณธรรมและหลักความโปร่งใสมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนหลักนิติธรรม, หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า พบว่าบุคลากรและประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ บุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ ซึ่งได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวผู้บริหารและ

คณะผู้บริหารมากกว่าองค์กรและมีผลในภาพรวมทั้ง 6 หลักอยู่ในระดับความแตกต่างเป็นส่วนใหญ่ หากแต่ยังคงมีบุคลากรและประชาชนเป็นบางส่วนที่ยังมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีความไม่เป็นกลาง ทางด้านการบังคับบัญชา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานการสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งการไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็นของพนักงานชั้นล่าง อุปสรรคในการทำงานที่มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน การจัดบุคลากรได้ไม่ค่อยเหมาะสมกับงาน หรือการจัดให้ทำงานมากซับซ้อนจนเกินไปจนทำให้งานที่ทำนั้นเกิดความล่าช้าและผิดพลาดได้ง่าย

พระมหาคำพิง ชีรปัญญา (2554 : 91) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์
- 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาล ของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ โรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จำนวน 145 คน ซึ่งใช้วิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าบุคลากรภายในโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยมมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารงานตามธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามบุคลากรที่มีเพศต่างกัน ที่มีอายุต่างกัน มีตำแหน่งแตกต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน และมีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารไม่ควรเลือกใช้งาน เลือกปฏิบัติในแต่ละบุคคล ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยหลักเหตุผล ด้านหลักคุณธรรมควรยกเลิกระบบอุปถัมภ์ และพิจารณาตามผลงานและความสามารถ หลักความโปร่งใส ควรมีการตรวจสอบได้ในทุกกรณี ควรมี

การบริหารงานอย่างโปร่งใส ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชันด้านหลักมีส่วนร่วม ควรให้บุคลากรหรือข้าราชการมีส่วนร่วมในการเลื่อนตำแหน่งกับผู้บังคับบัญชาด้านหลักความรับผิดชอบ ควรที่จะมอบหมายงานในหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และเหมาะสมกับตำแหน่งงาน ควรช่วยกันรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของหน่วยงาน ด้านหลักความคุ้มค่า ในส่วนของผู้บริหารควรยึดหลักการบริหารธรรมาภิบาลอยู่เสมอ การปฏิบัติงานควรยึดหลักความไม่ประมาทเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

บุญบา สันสมบุรณ์ (2553 : 4) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผู้นำการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์กับยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดที่ส่งผลกระทบต่อ หลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544 - 2549 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา 1) ถึงภาวะผู้นำในกระแสโลกาภิวัตน์ของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร 2) การบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ที่เน้นความมีประสิทธิภาพสูงสุด 3) การบริหารงานของรัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ที่ส่งผลกระทบต่อหลักธรรมาภิบาล จึงนำไปสู่การรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เครื่องมือในการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ต่อ Keys Informants และการสำรวจโดยแบบสอบถาม (Questionnaires) ต่อกลุ่มเป้าหมาย (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ผลการวิจัยผลการวิจัยพบว่า พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ที่มีคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองยุคใหม่ มีคุณลักษณะเด่นในด้านบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ คือ มีการศึกษาสูงระดับปริญญาเอก รูปร่างบุคลิกภาพดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล Vision เป็นนักยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถในการกำหนดแผนการทำงานชัดเจน มีคุณลักษณะสำคัญ คือ คิดใหม่ ทำใหม่ชอบการเปลี่ยนแปลง การบริหารรัฐบาล พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายในระบบการเมืองไทย พรรคไทยรักไทยได้นำระบบการตลาดมาใช้ในการเมืองเป็นครั้งแรกเรียกว่าการใช้การตลาดในการหาเสียงใช้นโยบายประชานิยมเป็นจุดขายในการหาเสียง ในการบริหารการเมืองได้นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และสามารถทำตนให้อยู่ในข่าวได้ตลอดเวลามีการปฏิรูประบบราชการ ได้นำการบริหารธุรกิจเอกชนมาเป็นตัวแบบที่ในการบริหารการเมืองใช้นโยบายคิดใหม่ทำใหม่ การดำเนินงานจะวางยุทธศาสตร์เชิงรุก มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร มีการสื่อสารพูดคุยรายงานผลงานกับประชาชนทุกวันเสาร์ตลอดเวลาที่บริหารมีการประชุมคณะรัฐมนตรีสัปดาห์ มีการประชุมแบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ และจัดทำทัวร์นกขมิ้นสัปดาห์มีการเปลี่ยนแปลงในระบบราชการไทยคือ การปฏิรูประบบราชการหลังจากที่ว่างเว้นมายาวนานการปฏิรูประบบราชการเน้นการบริหารแบบบูรณาการ นำระบบผู้ว่าซีอีโอมาใช้ในกรมการปกครองทำให้เกิดการบริการที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมคือการบริการจุดเดียวจบ one stop service แต่หากพิจารณาในมุมมองที่กลับกัน

การบริหารงานของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นการบริหารที่ขาดดุลยภาพอย่างมากมาจนทำให้ระบบเสียสมดุลในทุก ๆ ทุกด้าน โดยเฉพาะปัญหาจริยธรรมทางการเมืองของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในกรณีคดีชุกหุน ยังมีภาค 1 และภาค 2 การบริหารงานมีเครือข่ายธุรกิจชินวัตรเป็นโซ่ที่คล้องผูกพันโยงใยไปกว้างขวาง การแทรกแซงสื่อมวลชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เทคโอเวอร์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และทุ่มซื้อโฆษณาของสื่อเอกชนมีการบริหารงานที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ฉบับที่ 68 พ.ศ. 2546 ในปี 2548 มีการออกกฎหมายก่อนการขายหุ้นบริษัทชินคอร์ปให้แก่เทมาเส็ก กองทุนเพื่อการลงทุนของรัฐบาลสิงคโปร์ออกกฎหมายพระราชบัญญัติการประกอบกิจการ โทรคมนาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการขยายสัดส่วนการถือหุ้นของบุคคลและนิติบุคคลต่างชาติในบริษัทที่ประกอบกิจการ โทรคมนาคมรวมทั้งโทรศัพท์เคลื่อนที่จากไม่เกินร้อยละ 25 เป็นไม่เกินร้อยละ 50 ให้อยกเลิกสัดส่วนกรรมกรบริษัทที่ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ออกทั้งหมด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันศุกร์ที่ 20 มกราคม 2549 และมีผลบังคับใช้ในวันเสาร์ที่ 21 มกราคม 2549 ในวันจันทร์ที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2549 ครอบครัวชินวัตร ได้ขายหุ้นทั้งหมดที่ครอบครองอยู่จำนวน 49.595 เปอร์เซ็นต์ ให้กับบริษัทเทมาเส็ก โฮลดิ้ง จำกัด หรือกองทุนเพื่อการลงทุนของรัฐบาลสิงคโปร์ ซึ่งถือเป็นการขายหุ้นที่มีมูลค่าสูงถึง 73,000 ล้านบาท มีการแทรกแซงองค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง และมีการคอร์รัปชันในโครงการบ้านเอื้ออาทร เมื่อระบบการบริหารของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ขาดดุลยภาพอย่างรุนแรงภายหลังจากการขายหุ้นแก่กองทุนเทมาเส็ก โฮลดิ้ง สิงคโปร์ ซึ่งส่งผลให้มีการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย จากการวิจัยพบว่า สังคมไทยละเลยเรื่องจริยธรรมของผู้นำ การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมผู้นำควรสร้างจิตสำนึกคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดแก่เยาวชนของชาติไทยเนื่องจากสภาพทางสังคมไทยในปัจจุบันมีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ทำให้ละเลย หรือมองข้ามคุณธรรม จริยธรรม เมตตาธรรม จิตสำนึกที่ดี ควรหล่อหลอมคุณธรรมให้เยาวชนตระหนักมากขึ้นเมื่อเยาวชนมีคุณสมบัติข้อนี้แล้วผลที่ตามมาคือ เยาวชนจะคิดเป็น ทำเป็นมองปัญหาออก แก้ไขปัญหาได้ รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง จะส่งผลดีต่อผู้นำการเมืองไทยในอนาคต

เสริมพงษ์ ลิบลับ (2552 : 3) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารงานหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่เทศบาลเมือง

ประจวบคีรีขันธ์และเทศบาลเมืองหัวหิน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน ได้มาด้วยการสุ่มตามวิธีการของ ทาโร ยามาเน่ จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองทั้ง 2 เทศบาลเมือง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2551 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที เพื่อหาความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการบริหารงานภายในการบริหารจัดการงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมากโดยรวมและตามมุมมอง 4 ด้าน ได้แก่ มุมมองด้านกระบวนการปฏิรูปภายในองค์กร ด้านการเงิน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องภายนอกองค์กร และด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์กร ส่วนมุมมองทางคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในสภาพต่าง ๆ ต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเมืองประจวบคีรีขันธ์และเทศบาลเมืองหัวหินในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านกระบวนการปฏิบัติภายในองค์กรด้านการเงินและด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์กร ในขณะที่ประสิทธิภาพด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องภายนอกองค์กรทั้งสองเทศบาลไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบหลักธรรมาภิบาลเป็นรายด้านย่อยลงไปในแต่ละมุมมอง พบว่าประสิทธิภาพในการบริหารงานของทั้ง 2 เทศบาลเมืองในเรื่องของหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใส ส่วนหลักการด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ชลทิชา ลิ้มสกุลรัตน์ (2551 : 4) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า จำแนกตาม ตำแหน่ง สถานที่ตั้งของสถานศึกษาและขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 423 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความ

โปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการมีส่วนร่วม 2) เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3) เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้าน หลักนิติธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรมและด้านหลักการมีส่วนร่วม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปให้เห็นได้ว่าวิธีการและรูปแบบของการบริหารต่าง ๆ ทั้งในคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการบริหารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลจะมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสามารถเผยแพร่ความรู้ สร้างจิตสำนึก ทบทวนปรับปรุงเรื่องกฎระเบียบ และกระบวนการการดำเนินการให้เป็นธรรมและทันกลับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยมีการดำเนินการด้วยความเป็นธรรม

2. หลักคุณธรรม การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ โดยที่ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สนับสนุนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การพัฒนาตนเองให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำตน

3. หลักความโปร่งใส คือ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีความโปร่งใส เกิดขึ้นในองค์กร

4. หลักการมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม

5. หลักความรับผิดชอบ คือ การที่ผู้บริหาร ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง ควรเป็นผู้ที่ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาขององค์กรตลอดจนกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า

ดังที่ยกตัวอย่างมาแล้วข้างต้น ว่าธรรมาภิบาลมีทั้งหมด 6 ด้าน แต่ในปัจจุบันทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ที่ได้จัดหัวข้อธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้นจากที่เคยมี 6 ด้าน คือ 1)หลักนิติธรรม 2)หลักคุณธรรม 3)หลักความโปร่งใส 4)หลักการมีส่วนร่วม 5)หลักความรับผิดชอบ 6)หลักความคุ้มค่า เพิ่มขึ้น 10 ด้านเพื่อที่จะทำให้เกิดการครอบคลุมตามหลักการบริหารแบบหลักธรรมาภิบาล คือ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักความรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ตอนที่ 3 โรงเรียนสุจริต

ความเป็นมาของโรงเรียนสุจริต

โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (ภายใต้ชื่อ “โรงเรียนสุจริต”) เกิดขึ้นเนื่องจาก ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ.2556 – 2560) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมและร่วมกันป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นที่ยอมรับในระดับสากล” มีเป้าหมายหลักเพื่อลดปัญหาการทุจริตในสังคมไทยและยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของคนไทยให้สูงขึ้น อันจะส่งผลต่อค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index : CPI) ของประเทศไทยให้สูงขึ้น โดยตั้งเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2560 (โดยในปี 2556 ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้คะแนนความโปร่งใสเพียงร้อยละ 35 คะแนน อยู่อันดับที่ 102 จากการจัดอันดับทั้งหมด 177 ประเทศทั่วโลก เท่ากับประเทศเอกวาดอร์ โมลโดวา และปานามา) นอกจากนี้สำนักงาน ป.ป.ช. ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินการไว้ 5 ยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายใน 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเด็กเยาวชน โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ ส่วนตนให้เกิดความเข้มแข็งมากที่สุดเพราะเป็นอนาคตของชาติ 2) กลุ่มภาครัฐ เสริมสร้างและสนับสนุนให้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดถือหลักปฏิบัติตามประมวลจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ 3) กลุ่มภาคเอกชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรและ

เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 4) กลุ่มภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกหมู่เหล่าในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2556 : 6)

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ตัวชี้วัดหลัก ยุทธศาสตร์ มาตรฐานโรงเรียนสุจริต

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2556 : 4 - 9) การดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (ภายใต้ชื่อโรงเรียนสุจริต) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ แบบบูรณาการ ตัวชี้วัดหลัก ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางดำเนินการ ให้สถานศึกษานำไปสู่การ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ สพฐ. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง หลีกเลียงอบายมุข ทุกหน่วยงานรับผิดชอบตอบสนองการป้องกันการทุจริต

พันธกิจ 1) พัฒนาทุกหน่วยงานของสพฐ. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบและวิถีพอเพียง มีความสุจริต รับผิดชอบ ปลอดอบายมุข 2) พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนสังกัด สพฐ. มีทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และ ป้องกันการทุจริต 3) พัฒนาครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้มีคุณภาพ ความพอเพียง สุจริต รับผิดชอบ ปลอดอบายมุข บนฐานการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมและต่อต้านการทุจริต อย่างเป็นระบบ และมีเครือข่ายระดับชาติและนานาชาติที่เข้มแข็งและก้าวหน้าอย่างมีพลวัต

พันธกิจแบบบูรณาการ พัฒนา สพฐ. ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้งระบบ ปลอดอบายมุข ร่วมป้องกันทุจริต ปลูกจิตสำนึก ให้นักเรียนสังกัด สพฐ. มีความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะและยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กับการพัฒนาครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา อย่างบูรณาการโดยให้ผู้เกี่ยวข้อง มีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส เสมอภาคและ เป็นธรรม รวมทั้งการปฏิบัติ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตอย่างมีจรรยาบรรณ ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ตัวชี้วัดหลัก ถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยมุ่งให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เกิดคุณลักษณะของโรงเรียนสุจริต เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการ ได้ตรง จึงได้กำหนดตัวชี้วัดหลัก ดังนี้ 1) นักเรียนสังกัด สพฐ. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่าง

พอเพียง มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และป้องกันการทุจริต 2) ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต 3) นักเรียนสังกัด สพฐ. ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา รู้เท่าทัน ร่วมคิดป้องกันการทุจริต

ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ปลุกจิตสำนึก ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนสังกัด สพฐ. ครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สพฐ. รวมพลังร่วมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างระบบและวิถีพอเพียง สุจริต รับผิดชอบ ปลอดภัยและป้องกันการทุจริต ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สร้างครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษามีอาชีพเพื่อเป็นรากฐานในการป้องกัน การทุจริตอย่างมีจิตสำนึกและเปี่ยมด้วยคุณภาพ

คุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต

1. ทักษะกระบวนการคิด
2. มีวินัย
3. ซื่อสัตย์ สุจริต
4. อยู่อย่างพอเพียง
5. มีจิตสาธารณะ

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานโรงเรียนสุจริต

มาตรฐาน	จำนวนตัวบ่งชี้	รายการตัวบ่งชี้
วิชาการ	4	1.การจัดการเรียนรู้ 2.การจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการโรงเรียนสุจริต 3.การนิเทศภายใน 4.การบริการด้านวิชาการ
งบประมาณ	3	1.การวางแผนงบประมาณ 2.การใช้จ่ายงบประมาณ 3.การติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐาน	จำนวนตัวบ่งชี้	รายการตัวบ่งชี้
บุคคล	2	1.การพัฒนาบุคลากร 2.การสร้างขวัญกำลังใจ
บริหารทั่วไป	2	1.การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน 2.ความสัมพันธ์ชุมชน
ผลลัพธ์ และภาพ ความสำเร็จ	5	1.ผู้บริหาร 2.ครู 3.นักเรียน 4.โรงเรียน 5.ชุมชน
รวม 5 มาตรฐาน	16	84 ประเด็น

ที่มา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2556 : 4 – 9)

มาตรฐานที่ 1 การบริหารงานวิชาการ

คำอธิบายมาตรฐาน

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาตนเองตาม คุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้อย่าง หลากหลาย และประเมินผลนักเรียนแล้วนำผลการประเมินไปใช้ในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาพฤติกรรม นักเรียนให้มีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต พร้อมทั้งจัดให้มีการนิเทศภายใน และให้บริการด้าน วิชาการทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การจัดการเรียนรู้

นิยาม : โรงเรียนจัดการเรียนรู้ จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้และประเมินผลนักเรียนด้วยเครื่องมือ การประเมินอย่างเที่ยงตรงพร้อมทั้งมีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการของ โรงเรียนสุจริต

ประเด็นการพิจารณา

1.การวางแผนการจัดการเรียนรู้และ การวิเคราะห์ผู้เรียน ที่สอดคล้องกับ บูรณาการคุณลักษณะ 5 ประการ ของโรงเรียนสุจริต

2. ครูมีการใช้แผนจัดการเรียนรู้ บูรณาการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียน สุจริตอย่างสม่ำเสมอ

3. ครูมีการใช้สื่อ/นวัตกรรม/ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและคุ้มค่า
4. ครูใช้เครื่องมือการวัดและ ประเมินผลนักเรียนที่หลากหลาย และเหมาะสมตามคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต อย่างเที่ยงตรง
5. ประเมินผลนักเรียนตาม คุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียน สุจริตอย่างเป็นธรรมและมีผลการประเมินใน ระดับดีขึ้นไป สูงกว่าร้อยละ 80
6. นักเรียนจัดทำโครงการ/วิธีปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่ สอดคล้องกับคุณลักษณะ 5 ประการ ของโรงเรียนสุจริต
7. ครูจัดทำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และหรืองานวิจัย ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต
8. ผู้บริหารจัดทำวิธีปฏิบัติที่เป็น เลิศ (Best Practice) และหรือ งานวิจัยที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ โรงเรียนสุจริต

นิยาม : โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต

ประเด็นการพิจารณา

1. มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการ ของโรงเรียนสุจริต
2. ครูจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ทั้งในและนอกเวลาเรียน เช่น ค่ายเยาวชน, กิจกรรมจิตอาสา, กิจกรรมสถานักเรียน ฯลฯ
3. ครูปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการในการพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมอย่างเคร่งครัด
4. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ คุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริตด้วย ความสนใจ ร้อยละ 80 ขึ้นไป
5. สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ถูกต้องตามความเป็นจริง
6. ครูและนักเรียนกล่าวคำปฏิญญาโรงเรียนสุจริตในกิจกรรมหน้าเสาธงและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การนิเทศภายใน

นิยาม : โรงเรียนจัดทำแผน เครื่องมือและดำเนินการนิเทศภายใน พร้อมทั้งนิเทศจุดเน้นคุณลักษณะที่ต้อง ปฏิบัติเร่งด่วนของผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนสุจริตเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะ 5 ประการของ โรงเรียนสุจริต

ประเด็นการพิจารณา

1. จัดทำแผนการนิเทศภายในที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ โครงการโรงเรียนสุจริต
2. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการนิเทศที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ โครงการโรงเรียนสุจริตที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับ
3. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดปฏิทินและ เครื่องมือนิเทศการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการโรงเรียนสุจริต
4. ดำเนินการนิเทศตามปฏิทินที่กำหนดพร้อมทั้ง นิเทศจุดเน้นคุณลักษณะที่ต้องปฏิบัติเร่งด่วนของ ผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนสุจริตและให้ข้อมูล ย้อนกลับ (feed back) ตรงตามความเป็นจริง
5. นำผลการนิเทศมาวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนและ สะท้อนผลการนิเทศตามความเป็นจริงเพื่อ ร่วมกันหาวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียนให้ มีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริตที่ดี ที่สุด ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด

ตัวบ่งชี้ที่ 4 การบริการด้านวิชาการ นิยาม : โรงเรียนจัดบริการด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริตทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการวางแผนการให้บริการด้านวิชาการที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียน สุจริตอย่างเป็นระบบ
2. ให้บริการสื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียน สุจริตด้วยความเสมอภาค
3. บริการให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยน องค์ความรู้การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริตทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วย ความสมัครใจ
4. มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริตทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยวิธีการที่ หลากหลายและต่อเนื่อง

5. สร้างเครือข่ายการบริการด้านวิชาการที่ เกี่ยวข้องการดำเนินงานโครงการ
โรงเรียนสุจริต

มาตรฐานที่ 2 การบริหารงานงบประมาณ

คำอธิบายมาตรฐาน

การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การดำเนินงานด้านการเงิน การบัญชีและพัสดุ ให้
ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ อย่างมีส่วนร่วม ประหยัด คุ่มค่า มีความโปร่งใสและ
ตรวจสอบได้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การวางแผนงบประมาณ

นิยาม : โรงเรียนจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่
ได้รับจัดสรรและอนุมัติตามระเบียบของทางราชการ

ประเด็นการพิจารณา

1. ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชน และ ป.ป.ช. สพฐ. น้อย มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพ
ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการใช้จ่าย งบประมาณตามแผนงาน/โครงการของ
โรงเรียน
2. มีแผนและปฏิทินการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ของโรงเรียนอย่างประหยัดและ
คุ้มค่า
3. มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติงานการใช้จ่ายงบประมาณที่ชัดเจนและ
เปิดเผยข้อมูลต่อ สาธารณชนได้
4. มีการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่สนใจและมีความเหมาะสมเพื่อแต่งตั้งให้รับผิดชอบ
งาน การเงิน การบัญชีและพัสดุของโรงเรียน
5. ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชน และ ป.ป.ช. สพฐ. น้อย มีส่วนร่วมในการจัดสรร
งบประมาณในแต่ละ แผนงาน/โครงการ อย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การใช้จ่ายงบประมาณ

นิยาม : โรงเรียนใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ที่ได้รับจัดสรร
และอนุมัติตามระเบียบของทางราชการ

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการประชุมชี้แจงแนวทางการใช้จ่ายเงิน งบประมาณให้บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องของ โรงเรียนทราบ
2. ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการ/กิจกรรม ใช้จ่ายงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์
ด้วย ความโปร่งใสและตรวจสอบได้

3. ใช้จ่ายงบประมาณตามระยะเวลาที่กำหนด
4. มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
5. มีการเบิกจ่ายงบประมาณตามแผนการใช้จ่าย งบประมาณของโรงเรียนเป็นไป

ตามระเบียบของ ทางราชการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้

ตัวบ่งชี้ที่ 3 การติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณ

นิยาม : โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ
อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ประเด็นการพิจารณา

1. แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับ ติดตามและ ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ
โรงเรียน โดยมีตัวแทน ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชน และ ป.ป.ช. สพฐ. น้อย เข้ามามีส่วนร่วม
2. มีการจัดทำปฏิทินการกำกับ ติดตามและ ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ
โรงเรียน
3. คณะกรรมการดำเนินการกำกับ ติดตาม และ ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ
ของโรงเรียน อย่างถูกต้องและเป็นธรรม พร้อมให้ข้อมูล ย้อนกลับ (feed back) ตามความเป็นจริง
4. คณะกรรมการบันทึกผลการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการใช้จ่าย
งบประมาณ ของโรงเรียนต่อผู้บังคับบัญชาทุกครั้ง
5. โรงเรียนรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณแก่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 3

การบริหารงานบุคคล

คำอธิบายมาตรฐาน

การบริหารงานบุคคล หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลอำนวยความสะดวกให้กับ
บุคลากรในโรงเรียน สร้างขวัญกำลังใจ ดูแลการรักษาสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของบุคลากร
ดำเนินการจัดกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับบุคลากร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้
2 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การพัฒนาบุคลากร

นิยาม : โรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ความ
เข้าใจและตระหนักในการ ดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต

ประเด็นการพิจารณา

1. มีแผนงาน/โครงการพัฒนา บุคลากรของโรงเรียน เพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ
และตระหนัก ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต

2. มีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคน ได้รับการพัฒนาและแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนสุจริต
3. สนับสนุนงบประมาณให้บุคลากร ในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โรงเรียนสุจริตอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า
4. สรุปและรายงานผลการพัฒนา บุคลากรของโครงการโรงเรียนสุจริต อย่างสม่ำเสมอ
5. มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงาน การพัฒนาบุคลากรของโครงการ โรงเรียนสุจริตอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 การสร้างขวัญกำลังใจ

นิยาม : โรงเรียนมีการดำเนินการยกย่อง ชมเชย มอบรางวัล จัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับบุคลากร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงานของบุคลากร และส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ประเด็นการพิจารณา

1. ยกย่อง ชมเชยบุคลากรที่เป็น แบบอย่างตามคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต
2. มอบรางวัล (โล่/เกียรติบัตร/อื่น ๆ) ให้กับบุคลากรที่เป็นแบบอย่างตามคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต
3. จัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับ บุคลากรโรงเรียนสุจริต
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรนำ ผลงานที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริตไปใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
5. เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ผลงานความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต

มาตรฐานที่ 4 การบริหารงานทั่วไป

คำอธิบายมาตรฐาน

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การจัดบริการด้านอาคารสถานที่แก่ครู นักเรียนและชุมชน โดยจัด บรรยากาศภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย พร้อมทั้งดูแลบำรุงรักษา อาคารเรียน อาคาร ประกอบ ห้องเรียน ห้องพิเศษต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน และเอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 2 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน

นิยาม : โรงเรียนมีการวางแผนการพัฒนา ปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้

ประเด็นการพิจารณา

1. สำรวจและวางแผนการพัฒนา ปรับปรุง อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามโครงการโรงเรียนสุจริต
2. เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทางและข้อตกลงใน การใช้อาคารสถานที่และห้องพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียน
3. จัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ตามโครงการโรงเรียนสุจริต
4. บุคลากรภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบำรุงดูแลรักษาและใช้อาคารสถานที่ด้วยความสมัครใจ คำนึงและเกิดประโยชน์สูงสุด
5. มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การใช้อาคารสถานที่และรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความสัมพันธ์กับชุมชน

นิยาม : โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมด้านความสัมพันธ์ชุมชน มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้าน ความสัมพันธ์ชุมชน มีฐานข้อมูลสารสนเทศของชุมชนที่ถูกต้อง เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนมี ส่วนร่วมในการดำเนินงานและกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต รวมทั้งรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง

ประเด็นการพิจารณา

1. วิเคราะห์สภาพชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลใน การวางแผนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต
2. แต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานด้านความสัมพันธ์ ชุมชนโดยมีตัวแทน ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชน และ ป.ป.ช. สพฐ. น้อย เข้ามามีส่วนร่วม
3. กำหนดแผนงาน/โครงการ ที่จะให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต
4. โรงเรียนและชุมชนร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการโรงเรียนสุจริตด้วยความสมัครใจ
5. ประเมินความพึงพอใจของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการโรงเรียนสุจริต

มาตรฐานที่ 5 ผลลัพธ์และภาพแห่งความสำเร็จ

คำอธิบายมาตรฐาน

ผลลัพธ์และภาพแห่งความสำเร็จ หมายถึง ผลที่เกิดจากการพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียน ตามคุณลักษณะของโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” pluggedสำคัญให้นักเรียน (ภายใต้ชื่อโรงเรียนสุจริต) ที่ส่งผลให้โรงเรียน และชุมชนเป็นสังคมที่ สุจริต ไม่คอร์รัปชัน โปร่งใส ตรวจสอบได้และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหาร

นิยาม : บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสุจริตให้ บรรลุตามยุทธศาสตร์และ มาตรการในการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และ ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกัน การทุจริต”

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
2. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการ และ จรรยาบรรณวิชาชีพ
3. ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ
4. ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักพอเพียงอย่างมี ความสุขและเป็นแบบอย่างแก่ สาธารณะชน
5. อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของทางราชการและส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครู

นิยาม : บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในด้าน การป้องกันการทุจริต ในโรงเรียน ชุมชน และสถานที่ต่าง ๆ ให้นักเรียนมี คุณลักษณะ 5 ประการ ตามโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” pluggedสำคัญในโรงเรียน

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
2. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการ และ จรรยาบรรณวิชาชีพ
3. ปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ
4. ดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง

5. วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของทางราชการและส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 นักเรียน

นิยาม : ผู้ที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนสุจริตตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการพัฒนาตามกระบวนการกิจกรรมโรงเรียนสุจริต ค่ายเยาวชนคนดีของแผ่นดิน ป.ป.ช. สพฐ.น้อย และบริษัทสร้างการดี เป็นต้น

ประเด็นการพิจารณา

1. มีการทำงานเป็นขั้นตอน
2. ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อปฏิบัติ และข้อตกลงของโรงเรียน
3. ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ไม่ถือเอาสิ่งของ หรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
4. มีพฤติกรรมประหยัด อดออมและใช้สิ่งของ อย่างคุ้มค่า
5. ช่วยเหลืองานผู้อื่นและส่วนรวมด้วยความ เต็มใจ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 โรงเรียน

นิยาม : สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริตมีการพัฒนายุทธศาสตร์ กิจกรรมมาตรการ และมาตรฐานโรงเรียนสุจริตให้เป็นสถานศึกษาโปร่งใส

ประเด็นการพิจารณา

1. สภาพแวดล้อมร่มรื่น สวยงาม เป็นสัดส่วน และปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้
2. มีข้อตกลง และแนวปฏิบัติร่วมกันในการ ดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. บริหารงานอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส ตรวจสอบได้
4. ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
5. เป็นต้นแบบโรงเรียนโครงการโรงเรียนสุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ชุมชน

นิยาม : เป็นชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุจริตที่ได้รับข่าวสารการพัฒนาให้เป็น ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชนและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันการทุจริตปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนและทำหน้าที่เป็นเสาหลักใน การปกป้องและดูแลโรงเรียนสุจริตให้เป็นสถานศึกษาโปร่งใส

ประเด็นการพิจารณา

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานตาม โครงการโรงเรียนสุจริต
2. ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน

4. ดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง

5. ร่วมปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและเต็มใจกับโรงเรียนและชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุจริต

งานวิจัยเกี่ยวกับ โรงเรียนสุจริต ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

ไมตรี สุวรรณไตรย์ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพแลปัญหาในการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต 2) หาแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 3) ติดตามผลในการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มผู้วิจัย จำนวน 9 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการเสริมสร้างคุณธรรม ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 1.1) สภาพการเสริมสร้างคุณธรรม ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต พบว่า โรงเรียนได้มีการกำหนดเป้าหมายเชิงประสงค์เชิงกลยุทธ์ กิจกรรม/โครงการในการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การดำเนินกิจกรรมยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และขาดความต่อเนื่อง 1.2) ปัญหาการเสริมสร้างคุณธรรม ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต พบว่า ปัญหาการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนอยู่ในระดับน้อย นักเรียนบางคนขาดทักษะกระบวนการคิดปัญหาด้านมีวินัย ด้านซื่อสัตย์ ด้านอยู่อย่างพอเพียง และด้านจิตสาธารณะยังไม่สามารถปลูกฝังให้นักเรียนเกิดลักษณะนิสัยอย่างยั่งยืนได้ 2) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพนงามนั้น มี 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การนิเทศติดตาม 3) กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มี 7 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมละครโรงเรียน กิจกรรมปลูกผักสวนครัว กิจกรรมโรงเรียนน่าอยู่ กิจกรรมคนดีศรีโพนงาม กิจกรรมเด็กดีมีวินัย กิจกรรมวิเคราะห์

ข่าว และกิจกรรมจิตอาสา จากการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน พบว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3) ผลการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพงาม นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น นักเรียนเกิดทักษะมีกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียงและมีจิตสาธารณะจริง ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนเพิ่มขึ้น

ชุดิมา สังทรัพย์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศและสภาพครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ อยู่ระหว่าง .63 ถึง .85 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อยตามลำดับ ได้แก่ ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีจิตสาธารณะและด้านอยู่อย่างพอเพียง 2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำแนกตามสภาพครอบครัว โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พรทิพย์ ไชยมงคล (2560 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานในโครงการโรงเรียนสุจริต กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและข้อเสนอแนะการพัฒนาการดำเนินงานในโครงการโรงเรียนสุจริต กลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ได้ศึกษาจากกลุ่มประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 และครู จำนวน 64 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และวิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 21 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่นั้นมีตำแหน่งเป็นครู สภาพการดำเนินงานภายในโครงการโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาพฤติกรรมสุจริตของนักเรียนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนคนดีของแผ่นดิน

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสู่กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปข้อค้นพบจากศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 จากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 เพื่อนำสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา จากการวิเคราะห์งานวิจัยตามแนวการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 จาก ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542) ; ทรงศักดิ์ ดวงจันทร์ (2552) ; นัยนา เจริญผล (2552) ; ศัสกรณัฏ์ เพชรดี (2551) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ในเรื่องของการบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมารวมกันเป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ใช้ทักษะการบริหารที่ใช้ศาสตร์และศิลป์มาประกอบการบริหาร ใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการที่ดี มาดำเนินการในรูปลักษณะของกิจการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล ในส่วนของการบริหารสถานศึกษา จาก ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542) ; ทรงศักดิ์ ดวงจันทร์ (2552) ; สามารถ อภิสิทธิ์ (2553) ; ศัสกรณัฏ์ เพชรดี (2551) ; มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ในเรื่องของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารของกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย ส่วนสำคัญได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน บริหารงานอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันตามความต้องการของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ในเบื้องต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา จากการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 นวพล ทรัพย์คง (2555) ; พระปิยวัฒน์ ปิยสีโล (จักร์แต) (2554) ; พระมหาลำพึง ชีรปัญญา (2554) ; บุญบา สันสมบุรณ์ (2553) ; เสริมพงษ์ ลิบลับ (2552) ; ชลธิชา ลีมสกุลรัตน์ (2551) ; สำนักงาน ก.พ.ร. (2552 : 8-9) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติมี 10 ข้อ ดังนี้

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ที่มีผลต่อการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึง มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการ ตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วน

3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในเรื่องของการให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลา ที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึง ตอบสนองตามความคาดหวัง ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การปรับปรุงกลไกในการทำงานของสถานศึกษา ให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีกระบวนการให้บุคลากรในสังกัดหรือภาคประชาชน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาในการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับในสถานศึกษามีส่วนรับรู้ ในเรื่องของผลจากโครงการต่าง ๆ และเสนอ ความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของสถานศึกษาไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ รวมถึงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากผู้บริหาร ในเรื่องของการตัดสินใจต่าง ๆ ครู นักเรียน และชุมชน โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลผลิตภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของสถานศึกษา

8. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการยึดถือกฎระเบียบ ด้วยความเป็นธรรมบังคับใช้อย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรในสถานศึกษา โดยการดำเนินงานต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้

9. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา การได้รับการปฏิบัติและได้รับการอย่างเท่าเทียมกันโดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา ในการหาข้อตกลงทั่วไป ภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

3. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสุจริต จากการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และเขต 2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำ มาตรฐานที่ 5 ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่นำมาใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหาร ประเด็นการพิจารณา

1. มีการวางแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

2. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการ และ จรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ

4. ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักพอเพียงอย่างมีความสุขและเป็นแบบอย่างแก่สาธารณะชน

5. อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของทางราชการและส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครู ประเด็นการพิจารณา

1. มีการวางแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

2. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติของทางราชการ และ จรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ

4. ดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง

5. อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของทางราชการและส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 นักเรียน ประเด็นการพิจารณา

1. มีการทำงานเป็นขั้นตอน

2. ปฏิบัติตนตามระเบียบ ข้อปฏิบัติ และข้อตกลงของโรงเรียน

3. ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ไม่ถือเอาสิ่งของ หรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน

4. มีพฤติกรรมประหยัด อดออมและใช้สิ่งของ อย่างคุ้มค่า

5. ช่วยเหลืองานผู้อื่นและส่วนรวมด้วยความ เต็มใจ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 โรงเรียน ประเด็นการพิจารณา

1. สภาพแวดล้อมร่มรื่น สวยงาม เป็นสัดส่วน และปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้

2. มีข้อตกลง และแนวปฏิบัติร่วมกันในการ ดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. บริหารงานอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส ตรวจสอบได้

4. ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. เป็นต้นแบบโรงเรียนโครงการโรงเรียนสุจริต

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ชุมชน ประเด็นการพิจารณา

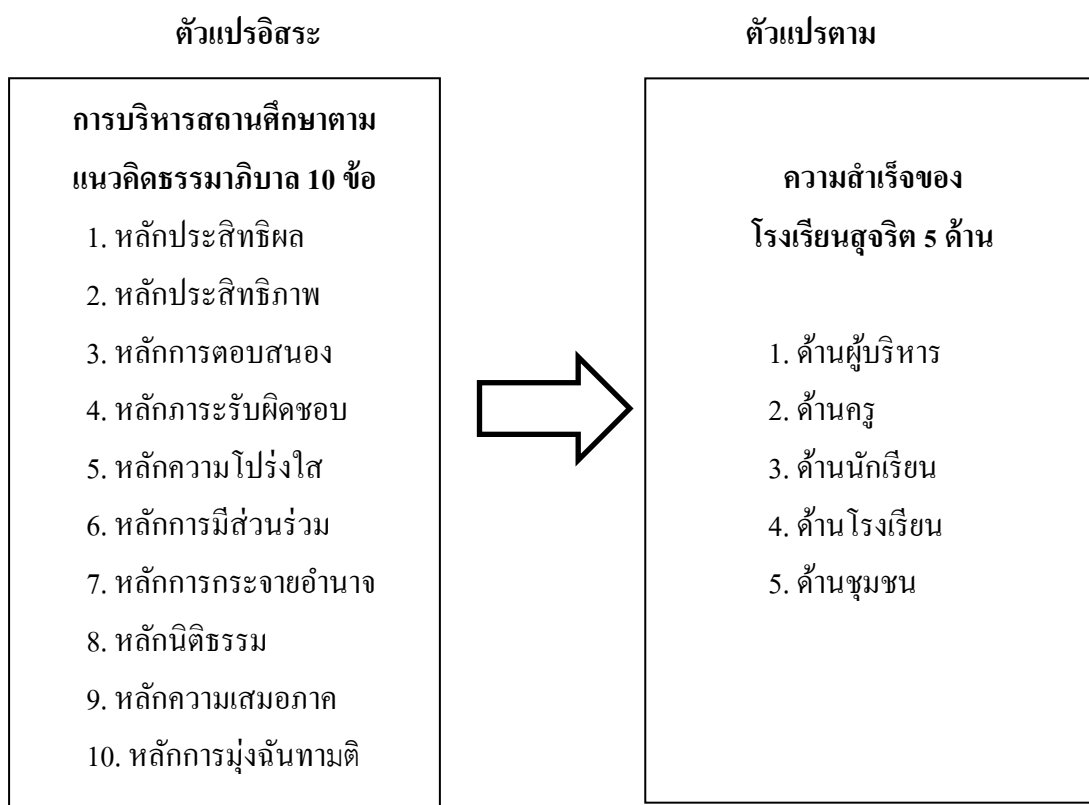
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานตาม โครงการโรงเรียนสุจริต

2. ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

4. ดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง

5. ร่วมปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและเต็มใจกับโรงเรียนและชุมชน
4. จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการบริหารตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต

**ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
 ความสำเร็จของโรงเรียนสุจริต**